

Twierdza Kraków

2017-04-19

Najbardziej znanym przykładem poaustriackiego budownictwa obronnego w Krakowie jest fort pod kopcem Kościuszki. Zachowane w mieście i najbliższych okolicach dzieła XIX- i XX-wiecznej architektury obronnej stanowią niespotykaną gdzie indziej w Polsce atrakcję turystyczną. Po zajęciu miasta przez Austriaków i uznaniu za jeden z głównych punktów obronnych, około połowy XIX wieku rozpoczęto rozbudowę umocnień. Rozwój Twierdzy Kraków można podzielić na okres systemu poligonalnego i fortowego (1815-1885) oraz systemu rozproszonego (1885-1914).

W 1855 r. ukończono budowę pierścienia fortyfikacji szkieletowej z niezabudowanymi międzypolami i śródszańcem w postaci cytadeli na Wawelu. Na kierunkach przewidywanego ataku wzniesiono wysunięte (do 4 km) forty. Kilkanaście lat później Twierdza Kraków miała postać sześcioboku opartego o Wisłę ze śródszańcem na Wawelu, zamkniętego od południa fortem na Krzemionkach. Wojna francusko-pruska (1870) zapoczątkowała następne zmiany w budownictwie obronnym; narodził się system fortowy ześrodkowany, przenoszący linię obrony na pierścień fortów artyleryjskich. Nieco później w Krakowie rozpoczęto budowę twierdzy pierścieniowej. Forty tego okresu to m.in.: Krzesławice (nr 49) i Węgrzce (nr 47). Na niektórych pojawiły się wieże pancerne, np. wielka kopuła Grusona z działami 120 mm, umieszczona w forcie Skała (nr 38). Dalsze zmiany przyniosło wynalezienie pocisku o działaniu minowym. Powszechnie zaczęto używać betonu zbrojonego. Początek XX wieku to okres ostatnich zmian w Twierdzy Kraków. Obowiązywał wówczas system fortyfikacji rozproszonej, czyli niedużych zespołów rozrzuconych schronów, baterii, tradytorów. Mimo zastoju w austriackiej myśli technicznej w Krakowie wzniesiono wówczas jeden nowy fort (Bielany) oraz zmodernizowano kilka innych, np. Tonie (nr 44), gdzie zastosowano wysuwane wieże pancerne.